Юля ПОПКО,
здобувачка другого (магістерського) рівня
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)
e-mail: kramarchuk8@gmail.com

Науковий керівник:
Олександра ЯНКОВИЧ,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНОСТІ ДОБРОЗИЧЛИВОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасному українському суспільстві дедалі більше звертається увага на розвиток у дітей соціально важливих якостей, таких як доброзичливість. Для старшого дошкільного віку ця якість виявляється у здатності помічати емоційний стан іншої людини, співчувати, надавати допомогу, взаємодіяти з однолітками та дотримуватися моральних норм. Соціально-моральний розвиток дошкільника передбачає поступове засвоєння моделей гуманної поведінки та набуття досвіду позитивної взаємодії [1; 2].

Мета дослідження – діагностувати рівень сформованості доброзичливості в дітей старшого дошкільного віку та представити результати констатувального й контрольного етапів дослідження. Для досягнення мети визначено такі завдання: уточнити основні прояви доброзичливості у поведінці старших дошкільників; визначити критерії та рівні її сформованості; провести діагностику; порівняти результати на різних етапах дослідження.

У дослідженні доброзичливість розглядалася як соціально-моральна якість особистості дошкільника, що виявляється через емоційне ставлення до інших, розуміння моральних норм і практичну готовність до допомоги та підтримки. Відповідно до змісту цієї якості враховувалися емоційні прояви (співчуття, емпатія), когнітивні прояви (розуміння норм взаємодії), поведінкові прояви (допомога, підтримка, співпраця) та мотиваційні прояви

(внутрішнє прагнення до доброзичливої поведінки). Такий підхід узгоджується з положеннями щодо соціально-морального розвитку дошкільника та значення спілкування й діяльності у формуванні гуманних взаємин [2; 3; 4].

Для визначення рівня сформованості доброзичливості було проведено констатувальний етап дослідження. Використано комплекс діагностичних методів: цілеспрямоване спостереження за поведінкою дітей у природному ігровому середовищі, моделювання ситуацій морального вибору, бесіди з дітьми за ілюстраціями та опитування педагогів. Оцінювання здійснювалося за характером і стійкістю проявів доброзичливості у взаємодії з однолітками та дорослими.

Результати констатувального етапу засвідчили, що високий рівень доброзичливості виявлено у 33 % дітей. Ці дошкільники самостійно виявляли турботу про інших, пропонували допомогу, співпереживали та прагнули знаходити способи конструктивної взаємодії. Середній рівень зафіксовано у 50 % дітей: доброзичливі прояви були переважно ситуативними або виникали після стимулювання з боку вихователя. Низький рівень виявлено у 17 % дітей, для поведінки яких були характерні егоцентричні реакції, недостатня увага до переживань однолітків та конфліктність.

Отримані результати стали підставою для проведення подальшої роботи, спрямованої на розвиток доброзичливих взаємин. У межах формувального етапу було використано комунікативно-ігрову діяльність, сюжетно-рольові ігри морального змісту, спільне виконання творчих завдань, інтерактивні вправи, ситуації морального вибору, казкотерапевтичні прийоми та моделювання емоційних ситуацій. Важливе значення надавалося також створенню емоційно безпечного середовища й особистому прикладу педагога.

Зіставлення результатів контрольного етапу з показниками констатувального етапу виявило позитивні зміни в експериментальній групі: частка дітей з високим рівнем доброзичливості збільшилася з 33 % до 48 %, тоді як кількість дітей з низьким рівнем знизилася з 17 % до 5 %. У поведінці дітей частіше спостерігалися прояви емпатії, взаємодопомоги, готовності до співробітництва та конструктивного розв’язання конфліктних ситуацій.

Отже, проведена діагностика дала змогу визначити рівень сформованості доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку та відстежити динаміку її проявів під час педагогічної роботи.

Результати дослідження свідчать про доцільність цілеспрямованого використання ігрових, комунікативних та морально-орієнтованих форм роботи для підтримки позитивної взаємодії дітей. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в уточненні діагностичних критеріїв і розширенні комплексу методів вивчення доброзичливості дошкільників.

Створено емоційно безпечне освітнє середовище на основі взаємодії між суб'єктами, особистого прикладу доброзичливості від педагога та моделювання взаємопідтримки.

Систематичне застосування сценаріїв морального вибору, казкотерапії та складових емоційного моделювання допомагає дітям безпечно переживати емоції інших та усвідомлювати значення власних дій. Аналіз даних на контрольному етапі дослідження засвідчив позитивну динаміку. У дітей експериментальної групи зафіксовано зростання показників високого рівня доброзичливості до 48 %, при цьому частка дітей з низьким рівнем зменшилася до 5 %. Дошкільнята почали проявляти більше емпатії, ефективно вирішувати конфлікти та активно долучатися до спільної діяльності.

Дослідження свідчить, що розвиток доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку є цілеспрямованим та керованим процесом. Упровадження визначених педагогічних умов позитивно впливає на емоційно-мотиваційні та поведінкові аспекти дітей, сприяючи формуванню морально зрілої особистості.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : навч.-метод. посіб. Київ : Либідь, 2008. 840 с.
2. Гавриш Н. В., Кононко О. Л. Соціально-моральний розвиток дошкільника в сучасному освітньому просторі. *Дошкільне виховання.* 2021. № 4. С. 12–18.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. 3-тє вид. Київ : Академвидав, 2015. 464 с.
4. Рейпольська О. Д. Педагогічні засади формування гуманних взаємин у дитячому колективі. *Педагогічний часопис.* 2020. № 2. С. 45–51.